

Ecologische werkprotocol

't Koentje Wormerland

OPDRACHTGEVER

OVER-gemeenten

T.a.v. [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

ADVIESBUREAU

Kwinfra B.V.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

www.kwinfra.nl

[REDACTED]@kwinfra.nl

[REDACTED]@kwinfra.nl

PROJECTGEGEVENS

Datum 11 juli 2024

Kenmerk E23050-EWP-02

Versie 2.0

Status Definitief

OPGESTELD DOOR

[REDACTED] MSc.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED] BSc.

[REDACTED]

Samenvatting

ALGEMEEN

Onderzoeklocatie	't Koentje (WMR00-G-732) in Wormerland
Huidige bestemming	Natuur en recreatie
Aanleiding	De initiatiefnemer is voornemens om steigers en picknicktafels aan te leggen

METHODIEK

Rapportage	Ecologische werkprotocol
Functie	Geschikt als leefgebied, jachtbiotoop, voortplantingsbiotoop van de ringslang
Doel	Voorkomen van risico op negatieve effecten ringslangen, leefgebied en conflict met natuurwetgeving.

MAATREGELEN EN ADVIEZEN

	Zorgvuldig handelen tijdens de aanlegfase en voldoende beschutting/bescherming voor de ringslang behouden. Belangrijk is om verstoring te voorkomen als gevolg van de werkzaamheden en recreatie.
--	---

Inhoudsopgave

1. AANLEIDING	4
1.1. Activiteiten	4
1.2. Wettelijk kader	4
1.3. Doel van Ecologische werkprotocol	5
2. AANWEZIGE BESCHERMDE SOORTEN	6
2.1. De ringslang (Natrix helvetica)	6
2.1.1. Beschrijving	6
2.1.2. Aantallen en verspreiding	6
2.1.3. Levenscyclus	7
2.2. Functie van het plangebied voor de ringslang	7
2.2.1. Jachtbiotoop	8
2.2.2. Opwarmingsplekken	8
2.2.3. Schuilplekken	8
2.2.4. Vaste rust- of verblijfplek	8
2.2.5. Voortplantingsbiotoop en broeihoop	9
2.2.6. Trekroute	9
3. EFFECTEN OP DE RINGSLANG	10
3.1. Effecten van de werkzaamheden (bouwfase)	10
3.1.1. Effect op leefgebied functies van ringslangen	10
3.1.2. Risico doden en verwonden ringslangen	10
3.2. Effecten tijdens de gebruiksfase	10
3.3. Effect op gunstige staat van instandhouding	10
4. VOORSCHRIFTEN	11
4.1. Voorkomen doding en verwonding van ringslangen	11
4.2. Schuilplek en rustgebied	11
5. REFERENTIES	14

1. AANLEIDING

In opdracht van OVER-gemeente heeft Kwinfra BV een QuickScan ecologische waarden uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen ontwikkeling op twee eilandjes in het Wormerveld: 't Koentje en De Blindeman. Tijdens de Quickscan werd de aanwezigheid van de ringslang (*Natrix helvetica*) op het eiland 't Koentje vastgesteld en daarom is een Ecologisch werkprotocol nodig. Met dit protocol wordt beschreven hoe er zorgvuldig gewerkt kan worden om te voorkomen dat ringslangen worden verstoord en mogelijk een deel van het leefgebied word beschadigd. Ook worden de effecten op de ringslang toegelicht.

1.1. Activiteiten

Aanleiding van het ecologisch onderzoek is het voornemen om twee steigers en picknicktafels te plaatsen bij het eilandje. Het gaat om steigers van hardhout met een lengte van 9 meter en een breedte van 1 meter met leggers van paal naar paal. Er komen palen om de 2 meter van 15x15 centimeter 6 meter lang.

1.2. Wettelijk kader

Voor de natuurwetgeving onder de omgevingswet is de provincie het bevoegd gezag wat betreft handhaving, het verlenen van vergunningen en vrijstellingen. De ringslang staat op de Lijst nationaal beschermde dier- en plantensoorten. Deze zijn beschermd onder artikel 11.54 van het Besluit Activiteiten Leefomgeving (Bal). Daarnaast geldt de Algemene Zorgplicht (artikel 1.3, Bal) voor alle in het wild levende planten en dieren.

Figuur 1. Ligging van 't Koentje (Bron: earth.google.com)

1.3. Doel van Ecologische werkprotocol

Een ecologisch werkprotocol heeft als doel het beschermen en behouden van de natuurlijke omgeving tijdens bouw-, ontwikkelings- of onderhoudsactiviteiten. Het omvat voorschriften die ontworpen zijn om schade aan ecosystemen en biodiversiteit te minimaliseren en om ervoor te zorgen dat de impact op het milieu zo laag mogelijk blijft. Het protocol bepaalt welke gebieden als ecologisch waardevol worden beschouwd en hoe deze gebieden beschermd moeten worden tegen verstoring of schade. Dit protocol gaat voornamelijk over de bescherming van de aanwezig ringslang op het plangebied en daarbij enkele maatregelen welke opgevolgd dienen te worden. De maatregelen in dit werkprotocol zijn opgesteld in het kader van de Zorgplicht, zoals bepaald in art. 11.54 van het Besluit Activiteit Leefomgeving.

2. AANWEZIGE BESCHERMDE SOORTEN

2.1. De ringslang (*Natrix helvetica*)

2.1.1. Beschrijving

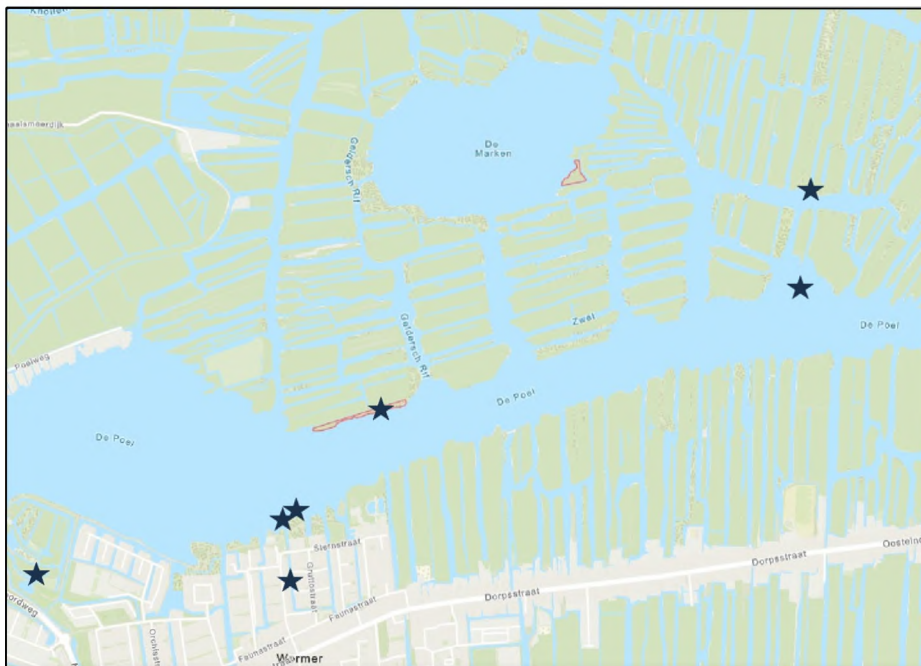
De ringslang is een grote niet gevaarlijke watergebonden slang, met een duidelijke gele ring achter de kop. De vrouwtjes bereiken een gemiddelde lengte van 100 cm en mannetjes worden maximaal 90 cm. De soort is niet giftig en niet territoriaal en met regelmaat zijn individuen samen zonnend te zien. Wanneer de ringslang wordt belaagd zal hij in eerste instantie proberen te vluchten. Indien vluchten niet lukt zal de slang verwarring veroorzaken door zich dood voor te doen. Om belagers weg te jagen kan de ringslang ook een stinkende stof uitscheiden.

Figuur 2. Foto van volwassen ringslang (*Natrix helvetica*) op de planlocatie.

2.1.2. Aantallen en verspreiding

Het verspreidingsgebied van de ringslang in Nederland ligt voornamelijk ten noorden van de rivieren, maar ook in Zuid-Limburg zijn waarnemingen bekend (betreft een uitgezette populatie van een ondersoort). In de nabije omgeving van het plangebied is meermaals een ringslang (*Natrix helvetica*) waargenomen. Ook is tijdens het veldwerk op locatie een ringslang aangetroffen. Hiervan zijn enkele weergegeven in figuur 3. In de jaren negentig is er een aantal ringslangen uitgezet in het Wormer- en Jisperveld en met name bij de verderop gelegen Bezoekerscentrum de Poelboerderij worden ze regelmatig waargenomen (De Wijer et al., 2009). Het is onbekend om hoeveel exemplaren het precies gaat, maar op basis van ingevoerde waarnemingen gaat het om enkele individuen op ongeveer 7 plekken. Er zijn geen onoverbrugbare barrières tussen de waarneming locaties en de planlocatie.

Figuur 3. Waarnemingen van de ringslang nabij het plangebied

2.1.3. Levenscyclus

Vanaf ongeveer half maart worden ringslangen voor het eerst actief en zijn ze zonnend te vinden bij hun overwinteringsverblijf. In april is de piek van de voorplanting en vinden paringen plaats tot eind mei. Bij hogere temperaturen rond eind april zullen de ringslangen zich geleidelijk richting hun zomerbiotoop bewegen om op jacht te gaan naar prooien. Tussen april en juni zullen de vrouwelijke dieren meer zonnend te vinden zijn om de ei-ontwikkeling op hoger tempo te krijgen. In juni-juli worden de eieren afgezet op een daarvoor geschikte plek, meestal in een broeihoop. Om een geschikte ei-afzetplek te vinden kunnen enkele kilometers worden afgelegd. Vaak worden dezelfde ei-afzetplekken gebruikt. Mogelijk maken meerdere vrouwelijke dieren gebruik van één ei-afzetplek. De eieren komen tussen 6 en 10 weken uit. De juveniele (pasgeboren dieren) zijn vanaf augustus en met een piek in september waar te nemen. In oktober trekken de ringslangen weer naar hun overwinteringsverblijf.

2.2. Functie van het plangebied voor de ringslang

De resultaten van de QuickScan en het nader onderzoek hebben geleid tot de conclusie dat het plangebied meerdere functies (biotopen) heeft voor de ringslang. Hieronder worden deze functies toegelicht. Rondom de planlocatie is veel water aanwezig met verschillende rietvegetatie die als broedhopen en schuilplekken gebruikt kunnen worden. Ook het water dient als jachtgebied.

2.2.1. Jachtbiotoop

Het dieet van ringslangen bestaat voornamelijk uit amfibieën en vissen, en soms ook nestelende muizen of vogels. Water is daarom een belangrijke voorwaarde voor de jachtbiotoop. Bij voorkeur zijn het niet al te diepe wateren zoals sloten met voldoende amfibieën (kikkers, padden, watersalamanders) en vissen. Ringslangen jagen al zwemmende op deze prooidieren of op de oevers en het vaste land. Te midden van de planlocatie is een aantal nestgangen van muizen gevonden en de rietkragen aan de rand van het gebied biedt nestgelegenheid aan vogels. Dit is mogelijk de motivatie om hier op jacht te gaan naar de nesten. Dit water en de oevers ervan vormen geschikte plekken om te jagen op amfibieën en vissen.

2.2.2. Opwarmingsplekken

Het plangebied biedt ideale omstandigheden voor opwarmplekken. Ringslangen zijn koudbloedige dieren en hebben daarom beschutte open plekken nodig, met voorkeur een taluds gericht op het zuiden, nodig om op te warmen en actief te worden. Dergelijke plekken zijn veelal aanwezig op de planlocatie.

2.2.3. Schuilplekken

De planlocatie heeft een grote variatie aan vegetatiestructuren; kort gras, hoogstaand gras, ruigtes, struikvegetatie, en bosschages. Dit biedt ook veel verschillende gelegenheid om op te warmen en te schuilen. Het plangebied wordt omringt door water wat omliggende eilandjes met elkaar verbindt. Ook liggen hier en daar hopen met gemaaid riet, welke potentieel als broeihoop gebruikt kunnen worden.

2.2.4. Vaste rust- of verblijfplek

Er liggen een aantal kleinere hoopjes maaisel (zie fig.4) nabij de rietkragen. Het is mogelijk dat ringslangen de hopen gebruiken als vaste rust- / verblijfplaats in de zomerperiode. Deze hopen zijn te klein om als winterrust verblijfplaatsen te dienen.

2.2.5. Voortplantingsbiotoop en broeihoop

Er is op dit moment geen sprake van voortplantingsbiotoop. De huidige maaiselhopen produceren onvoldoende warmte en zijn van te klein formaat om als broeihoop te kunnen fungeren.

2.2.6. Trekroute

Figuur 4. Foto maaisel hopen en rietkragen

Het is mogelijk dat het plangebied regelmatig door ringslangen wordt doorkruist om tussen verschillende biotopen te bewegen en bijvoorbeeld te jagen of vanaf hun winterverblijfplaats naar hun zomerbiotoop te trekken.

3. EFFECTEN OP DE RINGSLANG

3.1. Effecten van de werkzaamheden (bouwfase)

3.1.1. Effect op leefgebied functies van ringslangen

Bij het aanleggen van de steigers op 't Koentje verdwijnen geen delen van het jachtbiotoop en/of opwarm en schuilplekken. Wel is er kans op verstoring door de werkzaamheden. Het jachtbiotoop, opwarmplekken, mogelijke vaste rust- en/of verblijfplaatsen en schuilplekken bij de sloot en slootoever ondervinden geen negatief effect aangezien er voldoende afstand wordt gehouden. Een eventuele trekroute blijft intact omdat de ruimtelijke ontwikkeling geen onoverbrugbare barrière vormt tussen de biotopen om het plangebied heen.

3.1.2. Risico doden en verwonden ringslangen

De aanleg van de steigers geeft geen risico op doding of verwonding van de ringslangen wanneer er tussen oktober en maart gewerkt wordt. Dit is de periode wanneer ringslangen niet of nauwelijks actief zijn. Tussen maart en mei is ook de paai en actieve periode voor vele roofvissen, het ontzien van werkzaamheden in deze periode is dan ook noodzakelijk. Op basis van de stikstofberekening is gebleken dat wanneer er op de plaats van de toekomstige steiger een overschrijding plaats kan vinden van stikstofdepositie tijdens de aanlegfase. Hiervoor is dan ook het advies om de steiger meer naar het westen te plaatsen bij 't Koentje. Deze locatie ligt dan ook verder bij de vindplaats van de ringslang vandaan en het potentiële leefgebied. Verstoring van de ringslang zal dan ook in minder zijn.

3.2. Effecten tijdens de gebruiksfase

De bestemming van het plangebied verandert waarbij menselijke verstoring vaker kan voorkomen door de aanwezigheid van de picknicktafels en de steigers. Dit resulteert tot een toename van het verstoringinterval van ringslangen. Een eventuele toename van verstoring kan ervoor zorgen dat het jachtbiotoop, voorplantingsbiotoop, opwarmplekken en schuilplekken aan randen van de planlocatie in kwaliteit afnemen dat deze niet meer worden bezocht door ringslangen. Deze mogelijke toename wordt beperkt door de voorgeschreven maatregelen.

3.3. Effect op gunstige staat van instandhouding

De voorgenomen werkzaamheden mogen geen afbreuk doen aan de missie om de populatie in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan. De landelijke populatietrend van de ringslang vertoont een matige toename, waarbij de laatste 10 jaar onzeker is. De meeste populaties bevinden zich boven de rivieren, maar ook in Zuid-Limburg zijn populaties bekend. De soort staat aangemerkt als kwetsbaar op de Rode Lijst. De landelijke staat van instandhouding is gunstig. Deze zal niet veranderen als gevolg van de werkzaamheden, omdat het effect slechts zeer lokaal is en andere populaties niet in gevaar zal brengen. De gunstige staat van instandhouding is dus niet in het geding.

4. VOORSCHRIFTEN

4.1. Voorkomen doding en verwonding van ringslangen

Bij alle werkzaamheden vanaf maart is extra voorzichtigheid geboden, zodat het doden en/of verwonden van ringslangen wordt voorkomen. Dit omdat de ringslangen vanaf maart weer actief kunnen worden. Doding kan voorkomen worden door de vegetatie rondom waar gewerkt wordt met werkbouwvoertuigen, vrij te houden van hoge vegetatie. De vegetatie mag niet hoger zijn dan 10cm.

In de actieve periode voor ringslangen, zal er voorafgaand aan de start van de werkzaamheden met werkbouwvoertuigen op plekken waar een verhoogd risico op doding/verwonding van ringslangen is, een ter zake kundige ecooloog goedkeuring (groen licht) moeten geven voor de werkzaamheden van start kunnen gaan. Voor groen licht moeten de ecooloog en werkuitvoerder akkoord zijn over de wijze van werken op de desbetreffende dag. Daarnaast moet de ecooloog beoordelen of het risico op het doden of verwonden van ringslangen kan worden uitgesloten als de werkuitvoerder zich houdt aan de gemaakte afspraken.

De ecooloog dient de beoordeling te baseren op o.a. de hoogte van de vegetatie waarin de voertuigen te werk zullen gaan (<10cm) en de weersomstandigheden. Het is van groot belang dat ringslangen te allen tijde een geschikte route wordt geboden om weg te vluchten.

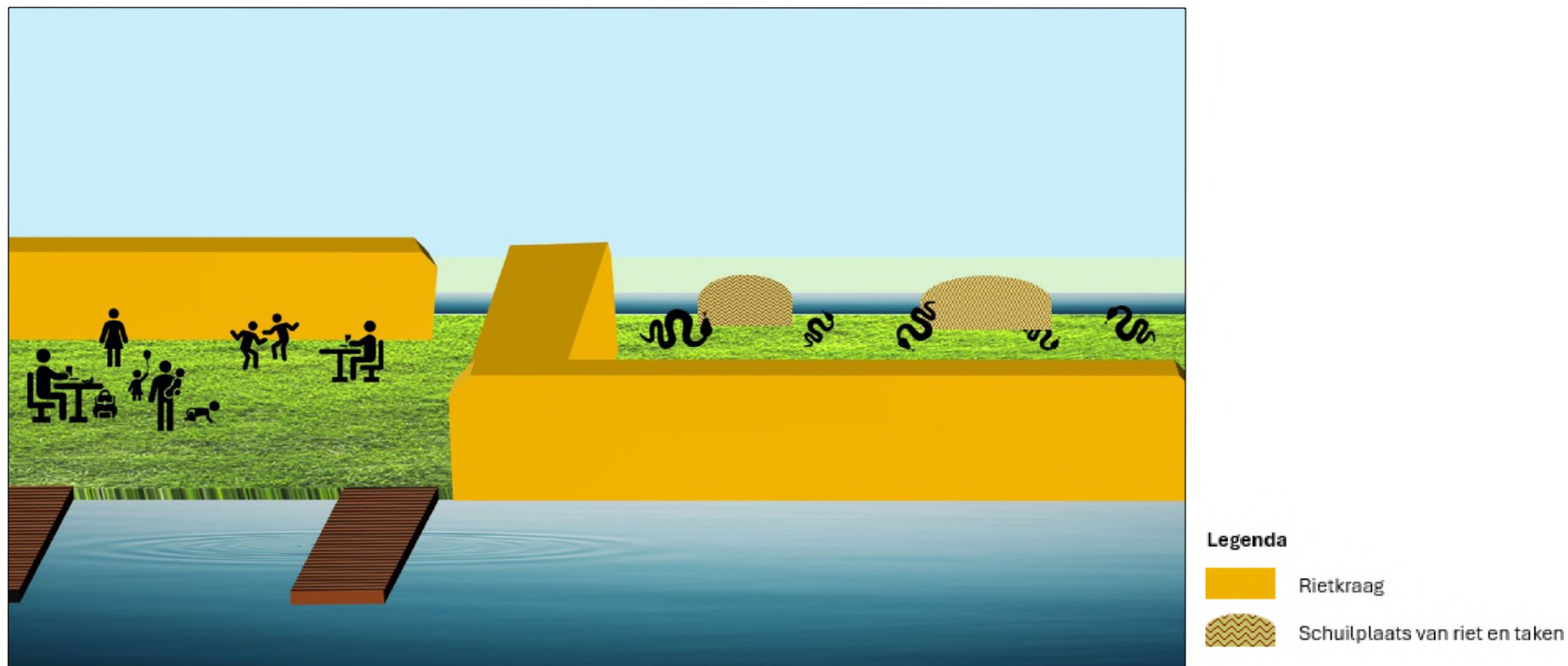
Om risico op doding of verwonding verder te beperken zullen er 4 golfplaten worden neergelegd aan de rand van de planlocatie (weg van de werkzaamheden) wanneer er gewerkt gaat worden in de actieve periode. Hierdoor zijn eventueel aanwezige ringslangen gemotiveerd om weg te trekken naar de randen van het terrein. De ecooloog controleert of er ringslangen aanwezig zijn op de planlocatie. Wanneer er ringslangen op worden aangetroffen dient de ecooloog op locatie te blijven om de werkzaamheden te begeleiden. De ecooloog legt alle bezoekenmomenten, werkzaamheden, waarnemingen en bijzonderheden vast in een logboek.

4.2. Schuilplek en rustgebied

In de huidige beheerwerkzaamheden worden er hopen maaisel achtergelaten en deze kunnen van waarde zijn voor ringslangen en als rust-/ schuilplekken dienen. Het is belangrijk om dit beheer voort te zetten, zodat er na reguliere maaiwerkzaamheden hopenmaaisel beschikbaar zijn voor de ringslangen. Het meest geschikte leefgebied op 't Koentje ligt aan de oostkant van het eiland, dit omdat de vegetatie hier al hoger, ruiger en afwisselender is. Er zijn veel open plekken, maar ook ruim voldoende dekking. De ringslang is hier aangetroffen tijdens het veldwerk. Ook aan de noordelijke waterkant is potentieel foerageergebied gezien het ondiepe water. In de kaart van figuur 5. en de 3D weergave van figuur 6. is de ecologische inrichting schematisch duidelijk gemaakt. Tussen de rietkragen zijn kleine stukjes open gelaten zodat het maaibeheer alsnog uitgevoerd kan worden. Ook is de tweede steiger die van origine meer ten oosten gepland was naar het westen verplaatst. Dit wegens de potentiële stikstofoverschrijding op dat deel beschreven in het stikstofrapport (E23050-RAP-AE-01), en de aanwezigheid van de ringslang.

Figuur 5. Kaart van inrichting 't Koentje m.b.t. bescherming ringslangen.

Figuur 6. 3D weergave van inrichting 't Koentje m.b.t. bescherming ringslangen.

5. REFERENTIES

[1] Waarneming.nl

[2] RAVON (2022) <https://www.ravon.nl/Soorten/Soortinformatie/ringslang>

[3] Verspreidingsatlas.nl

[4] <https://www.natura2000.nl/gebieden/noord-holland/wormer-en-jisperveld-kalverpolder>

[5] [REDACTED] & [REDACTED]. (2009). Amfibieën en reptielen: Ringslang. *Natuur van Nederland*, 9(1), 301–312.

[6] Park y Delyn Carmarthen (2020). Reptile mitigation method statement.

[7] OTB A28/A1 KNOOPPUNT HOEVELAKEN | DEFINITIEF | MITIGATIE- EN COMPENSATIEPLAN BOS EN NATUUR | 31 AUGUSTUS 2018

[8] [REDACTED] & [REDACTED] (2009). Hoofdstuk 8: De soorten. *De Amfibieën en Reptielen van Nederland*. Nederlandse [REDACTED]. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland Leiden.

[9] [REDACTED] & [REDACTED] (2022). Quickscan Ecologische Waarden 't Koentje en de Blindeman in Wormerveld Kenmerk: E22065-RAP-02, d.d. 28-09-2022